

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ЗАСОБОМ НАСТІЛЬНОГО ТЕАТРУ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка 09-241М групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми «Дошкільна освіта»

Василенко Світлана Борисівна
Керівник к.пед.н. Цюпак І.М.
Рецензент Хоруженко Т.А., в.о. директора
Антонівського ЗДО № 4 комбінованого типу
Херсонської міської ради

Івано-Франківськ, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи формування мовлення дітей дошкільного віку	7
1.1. Наукові дослідження з проблеми формування мовлення дітей дошкільного віку	7
1.3. Засоби формування мовлення дітей дошкільного віку...	10
РОЗДІЛ 2. Методичні засади формування мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру.....	15
2.1. Визначення рівня сформованості мовлення дітей дошкільного вік.....	15
2.2. Специфіка формування мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру.....	21
РОЗДІЛ 3. Аналіз експериментального дослідження.....	29
3.1. Аналіз результатів контрольного етапу експерименту ...	29
3.2. Рекомендації вихователям з формування мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру.....	32
ВИСНОВКИ.....	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	39
ДОДАТКИ.....	47
Додаток А. Протокол визначення початкового рівня сформованості мовлення дітей дошкільного віку.....	47
Додаток Б. Казки та оповідання які легко адаптувати для настільного театру.....	48
Додаток В. Перелік казок з розробленим методичним інструментарієм, що доступні у продажу.....	52

ВСТУП

Формування мовлення у дітей дошкільного віку є одним із ключових завдань сучасної дошкільної педагогіки, оскільки розвиток мовленнєвих навичок в ранньому віці впливає на успішність навчання, соціальну адаптацію та загальний інтелектуальний розвиток дитини. У дошкільний період діти інтенсивно засвоюють рідну мову, опановують уміння зв'язного мовлення, збагачують словниковий запас та вчаться висловлювати свої думки, емоції і бажання. У цьому контексті настільний театр виступає як ефективний інструмент, що дозволяє створювати ігрові умови для формування мовленнєвих навичок, адже театральна діяльність залучає дітей до творчого процесу, спонукає їх до активного використання мовлення, сприяє розвитку уяви та емоційного інтелекту.

Проблема формування мовлення дітей дошкільного віку розкрита у наукових роботах А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Лисенко, К. Крутій. Окремі аспекти розвитку мовлення дітей дошкільного віку: зв'язного мовлення (В. Захарченко), фонетичний компонент мовленнєвої діяльності (Брушневська І.), культури мовлення (Журавльова Л., Кучуренко Т.), образне мовлення (А. Богуш), зв'язне мовлення (Н. Гавриш), граматична правильність (К. Крутій, Н.Савінова), комунікативна спрямованість мовлення (Грейліх О.).

Серед засобів формування мовлення дітей дошкільного віку науковці зазначають: фольклор та народну творчість (А.Богуш, Н.Лисенко, Л.Журавльова, Т.Кучуренко, Л. Кобилецька), ігрову діяльність, зокрема використання мовленнєвих ігор, ігор-драматизацій, ігор-інсценізацій, сюжетно-рольових ігор, театралізованих та режисерських ігор, системи вправ та завдань, створення ігрових ситуацій (В. Захарченко, Н. Луцан, М.Листопад, Н.Чередниченко, Д.Стародуб, К.Колеснік, Н.Комарівська, І.Карук, Н.Пахальчук, Т.Апляс), зображувальну діяльність (Кравченко І.), мнемотехніка (Гребенюк О., Дайнеко М.). Проте, досліджень щодо використання настільного театру,

як засобу формування мовлення дітей дошкільного віку не знайшло свого відображення у науковій літературі.

Дослідження теми формування мовлення дітей дошкільного віку засобами настільного театру є актуальним з огляду на сучасні потреби педагогіки та завдання дошкільної освіти, а також з урахуванням особливостей мовленнєвого розвитку дітей цього вікового періоду.

Тема кваліфікаційної роботи (проєсту) розроблена в межах науково-дослідної теми кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Педагогічного факультету Херсонського державного університету «Психолого-педагогічна підготовка фахівців дошкільної та початкової освіти в умовах кризових викликів суспільства».

Мета дослідження – науково обґрунтувати й експериментально перевірити особливості формування мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру.

Для реалізації мети дослідження були сформовані такі **завдання**:

1. Розкрити теоретичні основи формування мовлення дітей дошкільного віку.
2. Визначити рівень сформованості мовлення дітей дошкільного віку.
3. Схарактеризувати специфіку формування мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру та проаналізувати ефективність проведеної роботи.
4. Розробити рекомендації вихователям з формування мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру.

Об'єкт дослідження – розвиток мовлення дитини дошкільного віку.

Предмет дослідження – використання настільного театру як засобу формування мовлення дітей дошкільного віку.

У процесі дослідження використано такі методи: *теоретичні* – аналіз теоретичної, методичної літератури та педагогічного досвіду з

проблеми формування мовлення дітей дошкільного віку; *емпіричні* – узагальнення інформації лінгводидактичної літератури, наукових публікацій, для уточнення ключових дефініцій дослідження та визначення змісту формування мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру.

Наукова новизна дослідження полягає у поглибленому розкритті теоретичних основ формування мовлення дошкільників, зокрема уточненні визначення поняття «мовленнєва компетентність». Розроблена стратегія послідовної роботи з настільним театром сприяє розвитку зв'язного мовлення, логічного мислення та креативності, забезпечуючи цілісний підхід до формування мовленнєвих навичок.

Практична значущість дослідження: полягає у можливості широкого застосування розробленої стратегії роботи з настільним театром у закладах дошкільної освіти. Цей методичний інструментарій дозволяє педагогу адаптувати процес мовленнєвого розвитку під індивідуальні особливості дітей та рівень їх мовленнєвої компетентності, підвищуючи ефективність роботи. Описані методи та етапи роботи сприяють досягненню значущих результатів у формуванні мовлення дітей: підвищенню розуміння сюжету, розширенню словникового запасу, розвитку послідовності викладу думок та креативності. Розроблені рекомендації для вихователів забезпечують всебічну підтримку у створенні сприятливих умов для розвитку мовлення. Результати дослідження можуть бути використані під час написання тез, курсових робіт та в практиці організації роботи зі співпраці закладу дошкільної освіти з родинами.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення, практичні висновки, результати дослідження проблеми формування педагогічної культури батьків вихованців закладів дошкільної освіти обговорювалися на засіданні кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти педагогічного факультету

Херсонського державного університету та під час IV Міжнародної науково-практичної конференції CURRENT TRENDS IN SCIENTIFIC RESEARCH DEVELOPMENT (14-16 листопада 2024, Бостон, США) у доповіді «Засоби формування мовлення дітей дошкільного віку».

Кваліфікаційна робота має таку структуру: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Наукові дослідження з проблеми формування мовлення дітей дошкільного віку

Мовлення дітей дошкільного віку - це цілеспрямований процес в етапі розвитку, оскільки відбувається формування базових комунікативних навичок, здатності до вираження думок, емоцій, а також розуміння оточуючого світу. Участь дорослого в цьому процесу полягає у створенні сприятливих умов для формування мовленнєвої компетентності, тобто здатності дитини ефективно спілкуватися, розуміти інших і висловлювати власні думки.

За визначенням Богуш А., мовленнєва компетенція трактується, як «вміння адекватно й доречно практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення» [3, с. 13; 11, с. 12].

Відповідно до Державного стандарту дошкільної освіти (Базовий компонент дошкільної освіти), подано визначення мовленнєвої компетентності – це «здатність дитини продукувати свої звернення, думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів» [2, с. 18]. Зазначена компетентність об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність та взаємозумовленість.

Таким чином, розвиток мовлення у дітей дошкільного віку є комплексним процесом, який завершується формуванням мовленнєвої компетентності та вмінням ефективно взаємодіяти з оточуючими за

допомогою мовних засобів.

Детальне вивчення особливостей розвитку мовлення дітей від народження до 7 років здійснене А. Богуш [6]. Досліджено проблему щодо компетентнісного підходу до розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку [8], де автор зіставляє погляди зарубіжних та українських учених на сутність і характеристику понять «мовна і мовленнєва компетентності», висловлює своє бачення означених феноменів.

Концептуально-методичний підхід до розв'язання проблеми розвитку мовленнєвотворчої діяльності дітей дошкільного віку розкрито у дослідження Н.Гавриш [12].

Брушневська І. зазначає, що мовленнєва діяльність здійснює домінуючий вплив на формування у дітей дошкільного віку багатьох соціально значимих функцій, зокрема комунікативної, регулятивної, плануючої, контролюючої [9, с. 11].

Аналіз наукових досліджень здійснений Логіною А. дозволив дослідниці дійти висновку, «що на формування і розвиток мовлення дітей у різновіковій групі закладу дошкільної освіти вагомий вплив мають форми і прийоми організації діяльності дітей, а різновікова група є чинником, який найефективніше впливає на соціальний і психічний розвиток дитини, за умови його доцільного і цілеспрямованого включення у педагогічний процес» [29, с. 56].

Щодо формування фонетичного компоненту мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку, Брушневська І. вказує на те, що вказаний феномен відбувається в онтогенезі звичайного розвитку - поетапно, згідно основних закономірностей появи звуків в мовленні дитини [9, с. 14].

За визначенням Крутій К. «своєчасне і якісне засвоєння граматичної будови рідної мови – важлива умова повноцінного мовленнєвого розвитку дитини [27, с. 6]. Автором з'ясовано послідовність появи

граматичних категорій у мовленні дошкільників та вказано, що «кожна складова дитячої граматики (морфологія, словотворення, синтаксис) спричиняє наявність власних етапів послідовності формування у конкретної дитини» [27, с. 115].

Савінова Н. висвітлює теоретичні аспекти формування граматичної правильності мовлення у дітей [34]. Автором здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, визначити етапи та особливості формування граматичної правильності мовлення у дітей дошкільного віку.

Сучасний зміст роботи з розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку висвітлено Гавриш Н. [11]: визначено мету, завдання розвитку мовлення дітей у контексті сучасної парадигми виховання мовної особистості, розкрито ефективні технології навчання дітей розповідати.

Особливості формування зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку розкрито у дослідженні Захарченко В., де вказано про «використання комплексного підходу до навчальної та ігрової діяльності в засвоєнні змісту пізнавального матеріалу, вербалізації ігрової діяльності мовленнєвими засобами, розвитку самої ігрової діяльності» [21, с. 21].

Розглядаючи комунікативну спрямованість навчання мовлення дітей дошкільного віку Грейліх О. описує комунікативний підхід щодо практичного навчання мовлення дитини [16, с. 85-88]. У дослідженні визначено, що важливим у дітей дошкільного віку є потреба в комунікації (вираз своїх думок, почуттів, намірів, прагнень), тому вихователям потрібно враховувати зазначене під час формування мовлення дошкільників та дбати про розвиток у них потреби у мовленнєвому самовираженні.

Листопад М. розглядає комунікативну компетенцію дитини дошкільного віку, як сфера вияву комунікативної функції мовлення, яка охоплює не тільки здатність до обміну думками, але і потребу в

контактуванні, обміні емоціями, налагодженні практичної взаємодії, а також метамовну функцію [28, 98-102].

Отже, узагальнюючи визначення «мовленнєва компетентність», можна зазначити, що - це здатність дитини виражати свої думки, емоції та наміри через мовні й позамовні засоби, а також вміння використовувати всі складники мовлення: фонетичний, лексичний, граматичний тощо. Дослідження підкреслюють важливість поетапного розвитку мовленнєвих навичок, зокрема граматичної сторони, через відповідні методи і прийоми роботи, що враховують вікові та індивідуальні особливості дітей. Автори також вказують на соціальну роль мовлення, яке сприяє розвитку комунікативних функцій, взаємодії та самовираження дитини. Таким чином, розвиток мовленнєвої компетентності розглядається як багатофункціональний процес, який вимагає цілеспрямованого підходу і врахування комунікативної спрямованості дошкільної освіти.

1.2. Засоби формування мовлення дітей дошкільного віку

У сучасній педагогіці розвиток мовлення дошкільників посідає одне з ключових місць, адже саме в цей період закладаються основи для подальших мовленнєвих навичок, необхідних для успішного навчання та соціальної адаптації. Розглянемо засоби формування мовлення дітей дошкільного віку запропоновані у наукових дослідженнях.

У дослідженні Богущ А. та Лисенко Н. зазначено, що для більш ефективного розвитку мовлення доцільним буде використовувати фольклор [5, с. 205].

Журавльової Л. та Кучуренко Т. як засіб формування культури мовлення дітей дошкільного віку запропоновано народну творчість. За результатами дослідження автором визначено, що «народна творчість містить різні явища мови, логічні одиниці, художні мініатюри, поетичні

образні узагальнення соціально-історичного досвіду» [20, с. 74].

Обґрунтування ролі усної народної творчості у мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку подано у статті Кобилецької Л. [24, с. 311-315]. Проаналізовано особливості формування мовленнєвої компетентності дошкільників та визначено роль малих фольклорних жанрів у мовленнєвому розвитку дитини.

Дослідження Захарченко В. розкриває особливості використання сюжетно-рольової гри, як засіб формування зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку [21]. Автором доведено ефективність обраного виду гри, яка забезпечує організацію міжособистісного мовленнєвого спілкування на основі ігрових ситуацій.

Листопад М. обґрунтовано підходи до розроблення методики формування комунікативних умінь старших дошкільників в процесі організації та проведення ігор-драматизацій [28, с. 98-99].

У своєму дослідженні Стародуб Д. та Чередниченко Н. описують особливості використання мовленнєво-ігрової діяльності як засобу з розвитку мовлення дітей дошкільного віку [35, с. 255-260]. Авторами наведено приклади ігор які допомагають вирішувати різні завдання розвитку монологічного мовлення.

Вбачають доцільність та результативність мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності Олексієнко Ю. та Гребенюк О. [31].

Кравченко І. стверджує, що зображувальна діяльність є ефективним засобом розвитку мовлення дитини дошкільного віку [26, с. 145], а саме під час малювання у дитини проявляється зацікавленість до мовленнєвих завдань, збагачується словник, можна відпрацьовувати лексико-граматичні категорії та сформувані зв'язне мовлення.

Художньо-мовленнєва діяльність, на нашу думку Богуш А., повинна здійснюватися з опорою на вирішення єдиних завдань виховання дітей різними видами мистецтва: музики, образотворчого мистецтва,

літератури, театру, оскільки їх основою виступає художній образ [4, с. 27]. Тобто, зазначені засобом можуть виступати інструментарієм з формування мовлення дитини дошкільного віку.

Сензитивним періодом для засвоєння та розвитку мовлення дитини є дошкільний вік, тому потрібно використовувати різні засоби, які сприятимуть формуванню рівня мовленнєвих вмінь. Одним із найбільш доступних та цікавих засобом, на думку Журавльової Л. та Кучуренко Т., є фольклор [20, с. 74]. Як зазначено авторами, він легкий для запам'ятовування, а «невеликий об'єм тексту, цікавий сюжет, доступний зміст та яскраві художні засоби роблять його відповідним віковим особливостям дітей дошкільного віку» [20, с. 74].

Джерджевич С. та Джерджевич Л. проаналізовано розвиток мови в дітей дошкільного віку й роль дитячої літератури в його стимулюванні [18]. З'ясовано, що розвиток мови й мовленнєвої культури дітей дошкільного віку є одним з найважливіших завдань дошкільної освіти, реалізація якого значною мірою залежить від правильного вибору літературних текстів для дітей.

Вплив казки на мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку досліджено Петруняк О. [32].

Колеснік К., Комарівська, Н. Карук, І. та Пахальчук Н. зазначають, що у ході організації вихователями закладів дошкільної освіти розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку будувати його потрібно на основі систематичного використання різних видів мовленнєвих ігор, у тому числі ігор-драматизацій, ігор-інсценізацій, сюжетно-рольових ігор, театралізованих та режисерських ігор, системи вправ та завдань, створення ігрових ситуацій [25, с.113].

Театралізована діяльність дітей дошкільного віку, як зазначає вихователька Апляс Т., є могутнім засобом мовленнєвого розвитку. Зазначена діяльність пов'язана із сприйманням, відтворенням засобами театрального мистецтва образів, які створюються після знайомства з

літературними творами [1, с. 16]. Поєднання літературної та театралізованої діяльності, на думку виховательки, спонукає дітей до виконання творчих завдань, стимулює до імпровізації, сприяє розвитку сюжетоскладання й розвиває зв'язне мовлення дошкільників.

Руденко Ю. рекомендує використовувати проєктну діяльність як засіб мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку [33].

Один з ефективних засобів формування мовлення дітей старшого дошкільного віку, Гребенюк О. та Дайнеко М. вважають мнемотехніку [15]. Систематичне використання в роботі мнемотехніки, на думку авторів, у дітей збільшується коло знань про оточуючий світ, діти із задоволенням переказують тексти, заучують вірші, збільшився словниковий запас.

Цюпак І. та Колісніченко Т. обґрунтовано специфіку мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку у процесі гри Minecraft [37]. Специфіка розвитку мовлення дитини дошкільного віку засобом Реджіо-педагогіки h̄jprhbnj Цюпак І.М. та Рожанською Л. [38]. Розвиток зв'язного мовлення дитини молодшого дошкільного віку Цюпак І. та Дука І. пропонують реалізувати засобом ед'ютейнмент технології [36]. Активізація словника дитини дошкільного віку може бути ефективно реалізована, на думку Цюпак І. та Хандусенко Н., засобом гри «Дай відповідь за 5 секунд» [39].

Формування мовлення у дітей дошкільного віку є однією з головних складових дошкільної освіти, оскільки воно сприяє не лише розвитку мовленнєвих навичок, але й формує основи соціальної взаємодії та емоційного самовираження. Для ефективного розвитку мовлення важливо використовувати різноманітні засоби, що включають як вербальні, так і невербальні компоненти. До таких засобів належать мовленнєві ігри, художня література, різноманітні комунікативні вправи, використання міміки, жестів, інтонації тощо. Застосування цих засобів допомагає дітям краще засвоювати мовленнєві норми, розширює словниковий запас та сприяє формуванню комунікативної

компетентності, яка є важливою для подальшого успішного навчання і спілкування.

Отже, здійснений аналіз досліджень дозволив виявити різноманітні засоби формування мовлення дітей дошкільного віку, включаючи фольклор та народну творчість, ігрову діяльність, зокрема використання мовленнєвих ігор, ігор-драматизацій, ігор-інсценізацій, сюжетно-рольових ігор, театралізованих та режисерських ігор, системи вправ та завдань, створення ігрових ситуацій, зображувальну діяльність, художньо-мовленнєву діяльність і навіть мнемотехніку, допомагають розвинути у дітей зв'язне мовлення, розширити словниковий запас та сформувати культуру мовленнєвої поведінки. Проте, досліджень щодо використання настільного театру, як засобу формування мовлення дітей дошкільного віку не знайшло свого відображення у науковій літературі.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ НАСТІЛЬНОГО ТЕАТРУ

2.1. Визначення рівня сформованості мовлення дітей дошкільного віку

Визначення ефективності формування мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру передбачає проведення дослідження, яке передбачає три етапи:

1. Констатувальний: розроблення завдань та визначення початкового рівня сформованості мовлення дітей дошкільного віку.

2. Флормувальний: побудова та реалізація стратегії використання настільного театру, як засобу розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку.

3. Контрольний: перевірка ефективності використання настільного театру, як засобу розвитку мовлення та визначення рівня сформованості мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Листопад М. запропоновано поетапне вивчення рівня сформованості мовленнєвої комунікації старших дошкільників [28]. Колеснік К., Комарівська Н. Карук І. та Пахальчук Н. [25] запропоновано завдання для визначення рівня перевірки наявності в дітей старшого дошкільного віку вміння доречно відповідати на різні види запитань та звертатися із запитаннями до співбесідника. Запропоновані завдання авторів будуть узяті за приклад у розробці завдань з рівня сформованості мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру.

Експериментальне дослідження було здійснене на базі проходження практики в Херсонському закладі дошкільної освіти № 85 Херсонської міської ради з дітьми старшого дошкільного віку (10 осіб).

Завдання для визначення рівня сформованості мовлення у дітей дошкільного віку можна провести в інтерактивній формі за допомогою

настільного театру. Вони допоможуть оцінити вміння дітей сприймати та розуміти мовлення, розширення словникового запасу, зв'язне мовлення, вміння висловлювати свої думки.

Завдання 1. Інтерактивна казка з репліками.

Мета: Оцінка розуміння тексту та уміння дітей формулювати відповіді.

Хід: Показати коротку сцену з відомої казки (наприклад, «Колобок» або «Три поросята») і час від часу зупинятися, щоб поставити дитині запитання про події. Наприклад, «Що зробив Колобок після того, як зустрів зайця?» або «Куди пішли поросята після розмови з вовком?».

Оцінка та рівні: Дає змогу зрозуміти чи розуміє дитина сюжет, чи здатна відтворити почуте своїми словами та чи послідовно вона формулює відповіді.

Високий рівень: Дитина чітко та правильно відповідає на запитання, послідовно викладає події, використовує власні слова, демонструє розуміння сюжету та емоцій персонажів.

Середній рівень: Дитина дає загалом правильні відповіді, але іноді заплутується в послідовності або потребує підказок. Використовує прості речення і може частково повторювати слова педагога.

Низький рівень: Дитина не розуміє питання або відповідає з труднощами, вказує непослідовно чи не може відтворити основні події. Часто повторює слова педагога або взагалі не формулює відповідей.

Завдання 2. Закінчи історію.

Мета: Перевірка рівня зв'язного мовлення і фантазії, граматичної правильності мовлення.

Хід: Почніть показувати сцену з казки, але зупиніться перед її завершенням. Запропонуйте дітям вигадати та розповісти своє закінчення історії, використовуючи героїв настільного театру.

Оцінка та рівні: Варто звернути увагу, чи логічно дитина формує речення, чи використовує відповідні за змістом слова та наскільки креативно підходить до завдання.

Високий рівень: Дитина придумує логічне та цікаве завершення, використовує повні речення та правильно побудовані, демонструє креативність та логічну послідовність подій.

Середній рівень: Дитина завершує історію з допомогою педагога, її завершення зрозуміле, але може містити деякі нелогічні моменти. Використовує прості речення, креативність проявляє частково.

Низький рівень: Дитина не може продовжити або закінчити історію, потребує значної допомоги. Її розповідь непослідовна або обмежується декількома словами чи жестами.

Завдання 3. Хто що сказав?

Мета: Оцінка словникового запасу та розуміння діалогів.

Хід: Відтворіть сцену з кількома персонажами, де кожен має свою репліку. Потім запитайте дитину, хто що сказав. Можна дати їй можливість відтворити репліки або придумати нові.

Оцінка та рівні: Аналізуйте, наскільки дитина пам'ятає репліки, чи правильно називає персонажів та розуміє зміст розмови.

Високий рівень: Дитина легко ідентифікує героїв за їхніми репліками, використовує у відповіді багатий словниковий запас та точні формулювання.

Середній рівень: Дитина розуміє репліки, але може плутати героїв або потребувати допомоги. Використовує просту лексику і не завжди повні речення.

Низький рівень: Дитина не розпізнає, хто що сказав, або потребує значної допомоги. Її відповіді дуже короткі та не завжди змістовні.

Завдання 4. Склади розповідь за картинками.

Мета: Перевірка послідовного викладу думок.

Хід: Викладіть перед дитиною набір з 3–4 картинок, що відображають основні події історії, сюжету відомої казки. Попросіть дитину розповісти, що на них зображено, у правильній послідовності.

Оцінка та рівні: Важливо оцінити, наскільки дитина здатна вибудувати логічну послідовність подій і наскільки повно та змістовно вона висловлює свої думки.

Високий рівень: Дитина послідовно описує всі картинки, чітко формулює зв'язну розповідь, вказує на деталі, використовує правильну послідовність.

Середній рівень: Дитина описує картинки з деякими порушеннями послідовності, пропускає деякі деталі. Потребує допомоги для побудови зв'язної розповіді.

Низький рівень: Дитина не може послідовно описати картинки, вказує на окремі деталі без зв'язку між ними або відповідає дуже коротко.

Ці завдання дозволять в ігровій формі визначити рівень мовленнєвого розвитку дітей, використовуючи настільний театр як інструмент, їхні навички зв'язного мовлення, розширення словникового запасу та вміння будувати логічні розповіді. У додатку А подано протокол для заповнення за результатами зроблено узагальнену таблицю 2.1. показників визначення початкового рівня сформованості мовлення дітей дошкільного віку.

Таблиця 2.1.

Показників визначення початкового рівня сформованості мовлення дітей дошкільного віку

Рівні Завдання	Високий		Середній		Низький	
	К-ть дітей	%	К-ть дітей	%	К-ть дітей	%
1. Інтерактивна казка з репліками.	2	20	6	60	2	20
2. Закінчи історію.	1	10	5	50	4	40
3. Хто що сказав?	5	50	3	30	2	20
4. Склади розповідь за картинками.	3	30	5	50	2	20

Середній показник, %	27,5	47.5	25
----------------------	------	------	----

За результатами виконання запропонованих завдань, було узагальнено інформацію й можна зробити висновок, що 27,5% дітей мають високий рівень сформованості мовлення, з них: 2 дитини (20%) чітко та правильно відповідали на запитання вихователя, послідовно викладали події, використовували власні слова, демонстрували розуміння сюжету та емоцій персонажів; 1 дитини (10%) - самостійно придумує логічне та цікаве завершення, використовує повні речення та правильно побудовані, демонструє креативність та логічну послідовність подій; 5 дітей (50%) - легко ідентифікує героїв за їхніми репліками, використовують у відповіді багатий словниковий запас та точні формулювання; 3 дітей (30%) - послідовно описує всі картинки, чітко формулює зв'язну розповідь, вказує на деталі, використовує правильну послідовність

Середній рівень сформованості мовлення виявлено у 47.5% дітей старшого дошкільного віку: 6 дітей (60%) - дає загалом правильні відповіді, але іноді заплутується в послідовності або потребує підказок, використовують прості речення і може частково повторювати слова педагога; 5 дітей (50%) - завершує історію з допомогою педагога, її завершення зрозуміле, але може містити деякі нелогічні моменти, використовує прості речення, креативність проявляє частково; 3 дітей (30%) - розуміє репліки, але може плутати героїв або потребувати допомоги, використовує просту лексику і не завжди повні речення; 5 дітей (50%) - описує картинки з деякими порушеннями послідовності, пропускає деякі деталі, потребує допомоги для побудови зв'язної розповіді

Низький рівень сформованості мовлення виявлено у 25% дітей старшого дошкільного віку: 2 дітей (20%) - не розуміє питання або відповідає з труднощами, вказує непослідовно чи не може відтворити

основні події, часто повторює слова педагога або взагалі не формулює відповідей; 4 дітей (40%) - не може продовжити або закінчити історію, потребують значної допомоги, їх розповідь непослідовна або обмежується декількома словами чи жестами; 2 дітей (20%) - не розпізнає, хто що сказав, або потребує значної допомоги, їх відповіді дуже короткі та не завжди змістовні; 2 дітей (20%) - не може послідовно описати картинку, вказує на окремі деталі без зв'язку між ними або відповідає дуже коротко. У діаграма 2.1. подано результати визначення початкового рівня сформованості мовлення дітей дошкільного віку.

Початковий рівень сформованості мовлення дітей дошкільного віку

Діаграма 2.1. Початковий рівень сформованості мовлення дітей дошкільного віку

Отже, за результатами виконання завдань з використанням настільного театру, як інструменту виявлено початковий рівень мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку. Проведений аналіз дозволив встановити, що лише 27,5% дітей мають високий рівень сформованості мовлення, серед яких окремі діти демонструють такі якості, як чітке розуміння сюжету, послідовність у викладі думок, багатий словниковий запас і креативність у завершенні історій - це свідчить про те, що частина дітей на цьому рівні вже готова до подальшого розвитку навичок зв'язного мовлення. Проте 47,5% дітей виявили середній рівень

сформованості мовлення, що характеризується потребою в підказках та підтримці вихователя -ці діти здатні на самостійне формулювання речень, проте іноді можуть потребувати допомоги для підтримки логічної послідовності або виявляти труднощі у креативному продовженні сюжету, що свідчить про потенціал для подальшого розвитку мовленнєвих навичок через додаткову практику та ігрові завдання.

Показники 25% дітей були такими, що відповідає низькому рівень сформованості мовлення. Діти на цьому рівні потребують значної допомоги, часто демонструють труднощі у розумінні сюжету, не завжди можуть підтримати послідовність у викладі подій або відповідають коротко та нечітко -це вказує на необхідність додаткових занять, спрямованих на розширення словникового запасу та розвиток зв'язного мовлення.

Отримані дані дають уявлення про рівень розвитку мовленнєвих навичок у групі дітей старшого дошкільного віку та вказують на потребу у побудові стратегії використання настільного театру, як засобу розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку, сформувані індивідуальні стратегії для підтримки кожної дитини відповідно до її рівня, що допоможе забезпечити поступовий розвиток мовлення, сприяючи кращій підготовці дітей до школи.

2.2. Специфіка формування мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру

Результати визначення початкового рівня сформованості мовлення дітей старшого дошкільного віку дозволяють скласти комплексне уявлення про потребу в спеціально організованій роботі з використання настільного театру, що стане основою для подальшого вдосконалення мовлення дітей. Виявлена різнорівнева підготовка дітей свідчить про важливість створення диференційованої стратегії, яка зосередиться на

використанні настільного театру як інтерактивного засобу для розвитку мовлення. Такий підхід дозволить враховувати індивідуальні потреби кожної дитини, що сприятиме не лише поступовому та систематичному формуванню мовленнєвих навичок, а й успішній соціалізації.

Богуш А. та Лисенко Н. влучно говорить про те, що мовленнєвий розвиток дошкільника багато в чому залежить від того, як вихователь зуміє організувати роботу на заняттях та у повсякденному житті [5, с. 205].

Пропонуємо стратегію використання настільного театру, як засобу розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку, яка передбачає послідовну роботу й охоплює підготовку, активне залучення дітей до творчого процесу і закріплення отриманих навичок. Етапи роботи вихователя можна розділити на такі кроки:

1. Підготовчий етап, який передбачав вибір сюжету та персонажів.

Вихователь обирає зрозумілу та *цікаву для дітей історію* (казку, оповідання), яку легко адаптувати для настільного театру. Важливо обрати сюжет з яскравими, виразними персонажами, діалогами, щоб заохотити дітей до емоційної залученості (**додаток Б**).

Обов'язково потрібно *підготувати матеріали*: фігурки персонажів (можна використовувати готові іграшки або виготовити з дітьми з паперу, картону чи інших матеріалів); організовує простір (стіл, на якому розгортатиметься дія, та інші необхідні атрибути).

Перш ніж розпочати саму виставу, вихователь знайомить дітей з історією - *знайомство з сюжетом та персонажами*, так як читання або переказ казки сприяє створенню у дітей образів і першому знайомству зі змістом сюжету.

У **додатку В** подано перелік казок з розробленим методичним інструментарієм, що доступні у продажу [13; 14; 17; 22; 30], на їх основі та за зразком можна розробити самостійно методичне оснащення.

2. Етап активного залучення (ігровий), який передбачає розподіл

ролей, репетиція діалогів, постановка вистави.

Вихователь пропонує дітям *обрати ролі персонажів*, для цього відбувалося обговорення з дітьми особливості героїв, їх поведінки та можливі емоції, які потрібно буде передавати під час театралізації.

Репетиція діалогів передбачала роботу вихователя у допомозі дітям освоїти репліки персонажів, повторюючи основні фрази і роз'яснюючи, як вони можуть звучати в різних емоційних станах. Дітям пропонувалося використовувати різні інтонації, жести, паузи, щоб підсилити виразність мовлення.

На етапі *постановка вистави* відбувається сама гра, в якій діти відтворюють сюжет казки, взаємодіючи один з одним через фігурки на столі. Вихователь скеровував процес, направляв дітей, якщо це було потрібно, та заохочував до активної участі й прояву творчості.

3. Рефлексивний етап, що передбачав обговорення та закріплення.

Після завершення настільного театру вихователь *обговорює з дітьми їхній досвід*, ставить питання, що допомагають дітям осмислити емоції персонажів, дії сюжету, особливості мовленнєвої поведінки героїв, влучність реплік та їх повнота, творчий підхід у розширенні реплік, якщо твір не авторський, а за змістом усної народної творчості, що дозволяє робити такі відступи. Під час рефлексії обговорювали які проблеми виникали й акцентували на тому, як дітям вдавалося виправити ситуацію, коли забувалась репліка, чи коли хтось з дітей пропустив свою послідовність в сюжеті.

На цьому етапі вихователь проводив *додаткові мовленнєві вправи для закріплення виразних засобів мовлення*, які використовувалися під час вистави. Так, було запропоновано дітям переказати історію, описати улюбленого персонажа або вигадати альтернативний кінець.

Для *закріплення*, вихователь заохочував дітей до повторної постановки вистави, використовуючи нові сюжети чи змінюючи рольовий склад, це розвиває гнучкість мовлення, вміння адаптуватися до

нових ролей і ситуацій.

4. Заключний етап, передбачав творче узагальнення.

Вихователь пропонувала дітям додаткові *творчі завдання* на основі вистави:

- малювання (зліпити) персонажів, виготовлення нових ляльок, декорацій чи елементів для настільного театру;

- складання коротких розповідей, як творчий підхід із завданням «Зміни кінцівку», «Неочікуваний персонаж», «Зміна характеру персонажа», тобто - придумати альтернативні шляхи розвитку подій, що стимулює розвиток мовленнєвої уяви та багатство лексики;

- створення коротких описів для кожного персонажа, які включають їхні улюблені слова чи вислови, з метою розвитку діалогічного та монологічного мовлення, використовуючи конкретні мовленнєві зразки.

Це поглиблює розуміння сюжету і сприяє закріпленню мовленнєвих навичок.

Дітей залучали до інших видів діяльності на основі театру, з метою *розширення досвіду* через інші форми діяльності, такі як драматизація, інсценізація, чи ігри за мотивами історії, що допомагає інтегрувати мовленнєві навички у різні контексти.

Ця стратегія дозволила вихователю поступово, у цікавій та ігровій формі розвивати мовлення дошкільників (діалогічне і монологічне), залучаючи їх до процесу емоційного вираження і формування навичок взаємодії. Настільний театр виступає ефективним інструментом, який мотивує дітей до самовираження, покращує зв'язне мовлення та розвиває комунікативну компетентність.

Формування мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру можна ефективно реалізувати, застосовуючи різні підходи: компетентнісний, ігровий, індивідуальний та імпровізаційний. Кожен з них має свої особливості й переваги, що дозволяє вихователю адаптувати роботу під потреби групи та індивідуальні особливості кожної дитини.

Компетентнісний підхід передбачає розвиток у дітей конкретних мовленнєвих компетентностей, необхідних для комунікативної взаємодії. Під час настільного театру вихователь фокусується на формуванні у дітей навичок зв'язного мовлення, використанні лексичних і граматичних структур, розвитку інтонаційної виразності. Завдяки цьому підходу діти вчаться:

- правильно будувати речення;
- використовувати лексичне багатство мови;
- виразно інтонувати репліки своїх персонажів.

Вихователь може організовувати різні мовленнєві вправи в процесі настільного театру, зокрема переказ, опис персонажів, пояснення дій, що сприяє комплексному розвитку мовленнєвих компетентностей.

Ігровий підхід є надзвичайно важливим у дошкільному віці, адже він сприяє природному і ненав'язливому навчанню через гру. Настільний театр, як вид гри, дозволяє дітям легко входити в роль, проявляти творчість і активність. Завдяки цьому підходу діти отримують задоволення від процесу і краще засвоюють мовленнєві моделі. Вихователь може залучати дітей до:

- придумування нових сюжетів;
- колективного обговорення дій персонажів;
- розподілу ролей, де кожен обирає героя за своїм бажанням.

Також вихователем було використано *ігровий підхід* з інтерактивними запитаннями, що передбачало залучення глядачів-учасників. Вихователь запрошувала частину дітей спостерігати за виставою з рольовою участю, а іншу частину брати безпосередню участь у настільному театрі. Під час вистави глядачі могли ставити персонажам запитання або коментувати ситуації.

Не менш дієвим є обернене запитання «від персонажа», яке реалізувалося після закінчення сцени, коли персонажі запрошують дітей обговорити, що сталося, задати додаткові запитання або запропонувати,

як історія може розвиватися далі. Такий підхід розвиває мовленнєві навички і вміння ставити питання та висловлювати свою думку.

Граючи, діти засвоюють мовленнєві конструкції та розвивають комунікативні здібності в невимушеній, веселій атмосфері.

Індивідуальний підхід дозволяє врахувати особливості кожної дитини та створити умови, які відповідають її рівню розвитку та потребам. Вихователь надає увагу кожній дитині, допомагаючи у розучуванні, виконанні ролей відповідно до її мовленнєвих можливостей і мотивуючи до активного спілкування. Зокрема, вихователь може:

- підбирати ролі, які відповідають мовленнєвим навичкам дитини;
- пропонувати мовленнєві завдання, що враховують індивідуальний рівень розвитку;

- давати додаткові завдання для дітей, які потребують більше практики або стимулу до мовлення.

Індивідуальний підхід дозволяє адаптувати роботу до потреб кожної дитини, поступово підвищуючи складність завдань та заохочуючи мовленнєвий розвиток.

Імпровізаційний підхід стимулює розвиток спонтанного мовлення, вміння швидко орієнтуватися в діалозі та будувати висловлювання без підготовки. У процесі настільного театру імпровізація надає дітям свободу для творчого самовираження та активізує уяву. Використання цього підходу сприяє формуванню у дітей навичок швидкого мислення та адаптивності в спілкуванні. Вихователь може:

- пропонувати дітям самостійно вигадувати репліки своїх персонажів у невідомих ситуаціях;

- організовувати імпровізовані сценки на задану тему без чітко прописаного сценарію;

- підтримувати дітей у вільному вираженні емоцій та інтонацій через гру.

Завдяки цьому підходу діти навчаються більш природно і впевнено

використовувати мовлення, стануть сміливішими до експериментування з виразними засобами.

Імпровізаційний підхід до настільного театру, може передбачати гра без готового сценарію. Вихователь пропонує дітям імпровізувати історію на задану тему, без заздалегідь прописаних реплік. Це розвиває навички спонтанного мовлення та вміння будувати діалог, обирати доречні фрази.

Вихователь надає дітям підказки або пропонує словникові зразки в разі складнощів, але залишає максимальну свободу для самостійного вираження. Цей метод корисний для розвитку впевненості у власному мовленні та закріплення природних інтонаційних та емоційних засобів.

Після імпровізації обов'язково потрібно обговорити з дітьми, які репліки були найбільш вдалими, діляться емоціями, що допомагає розвинути емоційну виразність та навички аналізу мовлення.

Ці підходи допомагають створити комплексну стратегію для формування мовленнєвих навичок дошкільнят, де настільний театр виступає як багатофункціональний інструмент для розвитку мовлення, уяви та соціальних навичок дітей. Використовуючи їх разом або комбінуючи на різних етапах занять, вихователь забезпечує всебічний розвиток мовленнєвих компетентностей дітей старшого дошкільного віку.

Настільний театр є одним із ефективних засобів розвитку мовлення дітей дошкільного віку, оскільки поєднує елементи гри та творчої взаємодії. Його особливістю є можливість залучити дітей до активної комунікації через маніпулювання ляльками, фігурками чи персонажами на столі, що стимулює розвиток словникового запасу, зв'язного мовлення та інтонаційної виразності. У процесі настільного театру діти мають змогу брати на себе ролі героїв казок або вигаданих персонажів, що сприяє розвитку уяви та мовленнєвих навичок.

Специфіка використання цього засобу полягає у тому, що діти не

лише спостерігають, але й активно беруть участь у відтворенні історії, розвивають навички діалогічного та монологічного мовлення. Діти навчаються формулювати репліки, описувати події, переказувати сюжет і вживати засоби емоційної виразності (інтонацію, паузи), що є важливими складниками комунікативної компетенції. Настільний театр надає можливість обговорювати з дітьми дії персонажів, вчитися виражати думки, задавати питання і відповідати на них, що значно підвищує мотивацію до мовленнєвої діяльності.

Таким чином, настільний театр як засіб формування мовлення дітей дошкільного віку об'єднує гру і навчання, сприяючи поступовому і природному розвитку комунікативних умінь та формуванню навичок ефективного спілкування.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1. Аналіз результатів контрольного етапу експерименту

З метою перевірки ефективності використання настільного театру, як засобу розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку за спеціально побудованою поетапною роботою, було проведено поворотну перевірку рівня мовленнєвого розвитку дітей (контрольного етап). Діагностика здійснювалась за прикладом завдань констатувального етапу експерименту, теж в ігровій формі. За результатами поворотного дослідження було зроблено узагальнену таблицю 3.1. показників визначення рівня сформованості мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру.

Таблиця 3.1.

Показників визначення рівня сформованості мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру

Рівні Завдання	Високий		Середній		Низький	
	К-ть дітей	%	К-ть дітей	%	К-ть дітей	%
1. Інтерактивна казка з репліками.	6	60	3	30	1	10
2. Закінчи історію.	4	40	4	40	2	20
3. Хто що сказав?	8	80	2	20	0	0
4. Склади розповідь за картинками.	6	60	3	30	1	10
Середній показник, %	60		30		10	

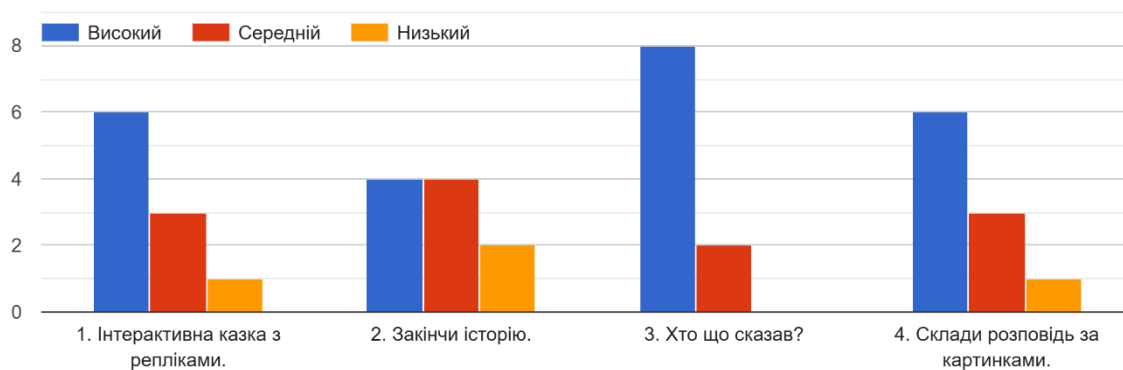
За результатами повторного виконання запропонованих завдань, було узагальнено інформацію й можна зробити висновок, що 60% дітей мають високий рівень сформованості мовлення, з них: 6 дітей (60%) чітко та правильно відповідали на запитання вихователя, послідовно викладали

події, використовували власні слова, демонстрували розуміння сюжету та емоцій персонажів; 4 дитини (40%) - самостійно придумує логічне та цікаве завершення, використовує повні речення та правильно побудовані, демонструють креативність та логічну послідовність подій; 8 дітей (80%) - легко ідентифікує героїв за їхніми репліками, використовують у відповіді багатий словниковий запас та точні формулювання; 6 дітей (60%) - послідовно описує всі картинки, чітко формулює зв'язну розповідь, вказує на деталі, використовує правильну послідовність.

Середній рівень сформованості мовлення виявлено у 30% дітей старшого дошкільного віку: 3 дітей (30%) - дає загалом правильні відповіді, але іноді заплутується в послідовності або потребує підказок, використовують прості речення і може частково повторювати слова педагога; 4 дітей (40%) - завершує історію з допомогою педагога, її завершення зрозуміле, але може містити деякі нелогічні моменти, використовує прості речення, креативність проявляє частково; 2 дитини (20%) - розуміє репліки, але може плутати героїв або потребувати допомоги, використовує просту лексику і не завжди повні речення; 3 дитини (30%) - описує картинки з деякими порушеннями послідовності, пропускає деякі деталі, потребує допомоги для побудови зв'язної розповіді.

Низький рівень сформованості мовлення виявлено у 10% дітей старшого дошкільного віку: 1 дитина (10%) - не розуміє питання або відповідає з труднощами, вказує непослідовно чи не може відтворити основні події, часто повторює слова педагога або взагалі не формулює відповідей; 2 дитини (20%) - не може продовжити або закінчити історію, потребують значної допомоги, їх розповідь непослідовна або обмежується декількома словами чи жестами; 1 дитина (10%) - не може послідовно описати картинку, вказує на окремі деталі без зв'язку між ними або відповідає дуже коротко. У діаграма 3.1. подано результати визначення рівня сформованості мовлення дітей дошкільного віку.

Рівень сформованості мовлення дітей дошкільного віку (контрольний етап)

Діаграма 3.1. Рівень сформованості мовлення дітей дошкільного віку (контрольний етап)

Для визначення ефективності використання настільного театру в роботі з дітьми, порівняємо результати показників рівня сформованості мовлення дітей дошкільного віку на констатувальному та контрольному етапах експерименту, таблиця 3.2.

Таблиця 3.2.

Результати порівняння показників рівня сформованості мовлення дітей дошкільного віку на констатувальному та контрольному етапах експерименту, %

Рівні Завдання	Високий		Середній		Низький	
	констатувальний	контрольний	констатувальний	контрольний	констатувальний	контрольний
1. Інтерактивна казка з репліками.	20	60	60	30	20	10
2. Закінчи історію.	10	40	50	40	40	20
3. Хто що сказав?	50	80	30	20	20	0
4. Склади розповідь за картинками.	30	60	50	30	20	10
Середній показник, %	27,5	60	47.5	30	25	10

Отже, за результатами поданими в таблиці, можна зробити висновок, що показник сформованості мовлення дітей старшого дошкільного віку з високим рівнем зріс з 27,5% до 60%, що становить

+32.5%, тобто в дітей, після проведеної роботи покращилося розуміння сюжету, з'явилась послідовність у викладі думок, збагатився словниковий запас, проявилась креативність у завершенні історій. Відповідна динаміка відбулася на середньому рівні – з 47,5% показник впав до 30%, %, що становить -17,5% так як діти в ході виконання ігрових завдань та набуття практичного досвіду вже менше потребували допомоги з боку дорослого. На початку дослідження низькому рівню сформованості мовлення відповідало 25% дітей, а на момент контрольного етапу - лише 10%, що свідчить про позитивну динаміку у розвитку мовленнєвих навичок завдяки впровадженню настільного театру.

3.2. Рекомендації вихователям з формування мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру

Застосування настільного театру дозволяє врахувати індивідуальні особливості кожної дитини, що є особливо важливим у роботі з дошкільниками з різними рівнями мовленнєвого розвитку. Завдяки настільному театру діти мають можливість безпосередньо залучатися до процесу спілкування, взаємодіяти з однолітками, вчитися чітко формулювати думки та вести діалог. Це робить настільний театр ефективним засобом корекції та розвитку мовлення, який підвищує зацікавленість дітей у навчанні, створюючи атмосферу гри і взаємодії.

Ось кілька рекомендацій для вихователів щодо ефективного використання настільного театру як засобу формування мовлення у дітей старшого дошкільного віку:

1. Вибір відповідних сюжетів та персонажів.

Обирайте зрозумілі, емоційно насичені та короткі сюжети, які відображають досвід і емоції дітей, репліки з яких не складні для запам'ятовування, мають повторюваність. За потреби проводити

словникову роботу, за наявності не зрозумілих, не часто вживаних, чи невідомих дітям слів тощо.

Персонажі мають бути яскравими та впізнаваними, щоб діти могли легко зрозуміти і відтворити їхні емоції та поведінку. Використовуйте ляльок або фігурки, які можна легко розрізнити та ідентифікувати з певними ролями.

2. Використання різних підходів до постановки театру.

Компетентнісний підхід: проводьте репетиції, під час яких допомагайте дітям засвоїти правильну вимову, інтонацію та структуру речень.

Ігровий підхід: організуйте заняття у формі гри, щоб діти могли невимушено практикувати мовлення, отримуючи задоволення від процесу.

Індивідуальний підхід: враховуйте індивідуальні мовленнєві можливості кожної дитини, пропонуючи ролі й завдання відповідно до їхнього рівня розвитку.

Імпровізаційний підхід: заохочуйте дітей вигадувати репліки та варіанти розвитку подій, що сприятиме розвитку спонтанного мовлення та гнучкості в діалозі.

3. Створення сприятливої мовленнєвої атмосфери.

Формуйте у дітей позитивне ставлення до мовленнєвої діяльності, заохочуйте їх не боятися робити помилки, висловлювати свої думки, допомагати один одному. Використовуйте м'яку та підтримуюче мовлення під час коментарів.

Підтримуйте інтерес до театральної діяльності, чергуючи різні сюжети та додаючи нових персонажів або реквізит.

4. Розвиток уяви та емоційної виразності.

Вчіть дітей виражати емоції персонажів за допомогою інтонації, міміки та жестів. Пропонуйте завдання, де діти мають змінювати голос та манеру розмови залежно від емоційного стану персонажа.

Стимулюйте уяву дітей, дозволяючи їм придумувати альтернативні кінцівки або змінювати події сюжету.

5. Регулярне обговорення та рефлексія.

Після кожної постановки обговорюйте з дітьми, що їм сподобалося, які репліки чи ситуації були цікавими або складними. Запитуйте, що вони могли б змінити або додати до історії.

Запропонуйте дітям переказати історію власними словами або переказати роль іншого персонажа, що закріплює вивчені мовленнєві конструкції та допомагає дітям адаптуватися до різних мовленнєвих ситуацій.

6. Використання творчих завдань для закріплення.

Після занять з настільного театру пропонуйте дітям намалювати сцену з вистави, виготовити нових персонажів або створити простий сценарій. Це зміцнить їхній зв'язок із сюжетом та допоможе краще запам'ятати мовленнєві моделі.

Запровадьте тематичні ігри або завдання для роботи в парах чи групах, що допомагає дітям відпрацьовувати навички взаємодії та побудови діалогу.

Облаштуйте куточок настільного театру, доступного до використання дітьми у будь-який час, що спонукатиме до самостійності, змінюйте чи додавайте персонажів, міні декорації, килимки для столу з фактурою ландшафту тощо.

7. Впровадження інноваційних методів (наприклад, мнемотехніки).

Для полегшення запам'ятовування мовленнєвих конструкцій та послідовності сюжету використовуйте елементи мнемотехніки: наприклад, картки із зображенням подій, ключових реплік або емоцій персонажів. Це допоможе дітям структурувати та краще запам'ятовувати текст, а також розвине їхнє вміння переказувати історії.

Ці рекомендації дозволять максимально ефективно використовувати настільний театр для розвитку мовлення у дітей

дошкільного віку, створюючи для них цікаве і сприятливе середовище для мовленнєвої активності.

ВИСНОВКИ

Реалізуючи мету дослідження було науково обґрунтовано й експериментально перевірено особливості формування мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру й вирішено такі завдання:

1. Розкрито теоретичні основи формування мовлення дітей дошкільного віку та уточнено визначення «мовленнєва компетентність» й можна зазначити, що - це здатність дитини виражати свої думки, емоції та наміри через мовні й позамовні засоби, а також вміння використовувати всі складники мовлення: фонетичний, лексичний, граматичний тощо. Розвиток мовленнєвої компетентності розглядається як багатofункціональний процес, який вимагає цілеспрямованого підходу і врахування комунікативної спрямованості дошкільної освіти.

Здійснений аналіз досліджень дозволив виявити різноманітні засоби формування мовлення дітей дошкільного віку, включаючи фольклор та народну творчість, ігрову діяльність, зокрема використання мовленнєвих ігор, ігор-драматизацій, ігор-інсценізацій, сюжетно-рольових ігор, театралізованих та режисерських ігор, системи вправ та завдань, створення ігрових ситуацій, зображувальну діяльність, художньо-мовленнєву діяльність і навіть мнемотехніку, допомагають розвинути у дітей зв'язне мовлення, розширити словниковий запас та сформувати культуру мовленнєвої поведінки. Проте, досліджень щодо використання настільного театру, як засобу формування мовлення дітей дошкільного віку не знайшло свого відображення у науковій літературі.

2. Визначено рівень сформованості мовлення дітей дошкільного віку.

Проведений аналіз дозволив встановити, що лише 27,5% дітей мають високий рівень сформованості мовлення, серед яких окремі діти демонструють такі якості, як чітке розуміння сюжету, послідовність у викладі думок, багатий словниковий запас і креативність у завершенні історій - це свідчить про те, що частина дітей на цьому рівні вже готова

до подальшого розвитку навичок зв'язного мовлення. Проте 47,5% дітей виявили середній рівень сформованості мовлення, що характеризується потребою в підказках та підтримці вихователя -ці діти здатні на самостійне формулювання речень, проте іноді можуть потребувати допомоги для підтримки логічної послідовності або виявляти труднощі у креативному продовженні сюжету, що свідчить про потенціал для подальшого розвитку мовленнєвих навичок через додаткову практику та ігрові завдання. Показники 25% дітей були такими, що відповідає низькому рівень сформованості мовлення. Діти на цьому рівні потребують значної допомоги, часто демонструють труднощі у розумінні сюжету, не завжди можуть підтримати послідовність у викладі подій або відповідають коротко та нечітко -це вказує на необхідність додаткових занять, спрямованих на розширення словникового запасу та розвиток зв'язного мовлення.

3. Схарактеризовано специфіку формування мовлення дітей дошкільного віку, а саме розроблено стратегію використання настільного театру, як засобу розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку, яка передбачає послідовну роботу й охоплює підготовку, активне залучення дітей до творчого процесу і закріплення отриманих навичок, поетапність роботи вихователя:

1. Підготовчий етап: вибір сюжету та персонажів.
2. Етап активного залучення (ігровий): розподіл ролей, репетиція діалогів, постановка вистави.
3. Рефлексивний етап: обговорення та закріплення.
4. Заключний етап: творче узагальнення.

Формування мовлення дітей дошкільного віку засобом настільного театру можна ефективно реалізувати, застосовуючи різні підходи: компетентнісний, ігровий, індивідуальний та імпровізаційний. Кожен з них має свої особливості й переваги, що дозволяє вихователю адаптувати роботу під потреби групи та індивідуальні особливості кожної дитини.

Здійснено аналіз ефективності проведеної роботи за результатами якого можна зробити висновок, що показник сформованості мовлення дітей старшого дошкільного віку з високим рівнем зріс з 27,5% до 60%, що становить +32.5%, тобто в дітей, після проведеної роботи покращилося розуміння сюжету, з'явилась послідовність у викладі думок, збагатився словниковий запас, проявилась креативність у завершенні історій. Відповідна динаміка відбулася на середньому рівні – з 47,5% показник впав до 30%, %, що становить -17,5% так як діти в ході виконання ігрових завдань та набуття практичного досвіду вже менше потребували допомоги з боку дорослого. На початку дослідження низькому рівню сформованості мовлення відповідало 25% дітей, а на момент контрольного етапу - лише 10%, що свідчить про позитивну динаміку у розвитку мовленнєвих навичок завдяки впровадженню настільного театру.

4. Розроблено рекомендації вихователям щодо ефективного використання настільного театру як засобу формування мовлення у дітей старшого дошкільного віку:

1. Вибір відповідних сюжетів та персонажів.
2. Використання різних підходів до постановки театру.
3. Створення сприятливої мовленнєвої атмосфери.
4. Розвиток уяви та емоційної виразності.
5. Регулярне обговорення та рефлексія.
6. Використання творчих завдань для закріплення.
7. Впровадження інноваційних методів (наприклад, мнемотехніки).

Зазначені рекомендації дозволять максимально ефективно використовувати настільний театр для розвитку мовлення у дітей дошкільного віку, створюючи для них цікаве і сприятливе середовище для мовленнєвої активності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апляс Т. А. Розвиток мовлення засобами театралізованої діяльності. С. 13-16. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/32528/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%8C%202020%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%202%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf#page=13>
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція від 21 січня 2021 року. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
3. Богуш А. М. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку: програма та методичні рекомендації. Київ: ІЗМН, 1997. 112 с.
4. Богуш А. М. Витоки розвитку образного мовлення дітей старшого дошкільного віку в дослідженнях учених. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2015. № 4. С. 24-28. URL: [file:///C:/Users/%D0%98%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0/Downloads/Nvmdup_2015_4_7%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%98%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0/Downloads/Nvmdup_2015_4_7%20(1).pdf)
5. Богуш А. М. Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі. 2-ге вид, переробл. і допов. К.: Вища шк., 2002. 407 с.
6. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. 2-е видання. К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. 374 с. URL: <dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/9122>
7. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови. К.: Вища шк., 2007. 542 с.

8. Богуш А.М. Компетентнісний підхід до мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.). Педагогічні науки. Том 1 Випуск 51. 2009. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/2135/1956>

9. Брушневська І. М. Формування фонетичного компоненту мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку в онтогенезі. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, IV (42), Issue: 87, 2016. С. 11-14. URL: <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/03/Formation-of-phonemic-speech-component-of-preschool-children-in-ontogeny-Brushnevskaya-I..pdf>

10. Василенко С. Б. Засоби формування мовлення дітей дошкільного віку. The 4th International scientific and practical conference “Current trends in scientific research development” (November 14-16, 2024) BoScience Publisher, Boston, USA. 2024. 830 p. P. 348-352. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/CURRENT-TRENDS-IN-SCIENTIFIC-RESEARCH-DEVELOPMENT-14-16.11.24.pdf>.

11. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят. К.: Вид. дім «Шкіл, світ»: Вид. Л.Галіцина, 2006. 119 с.

12. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєво-творчої діяльності в дошкільному дитинстві : автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.02 / наук. кер. А. М. Богуш ; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. К., 2002. 32 с. URL:<https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7896/Gavrysh.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

13. Гра настільна Академія розвитку «Магнітний театр Колобок». Інтернет крамниця «Вуква.ua». URL: https://midvana.com.ua/hr-hra-nastilna-akademiiia-rozvytku-mahnitnyi-teatr-kolobok-3206-30-ukr-20-vladi-toys/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwyfe4BhAWEiwAkIL8sJz8e8OTdUwt11BRctl6qR-ALieWbD11nlu03d2o6nnMgm3xKLGkghoCmjgQAvD_BwE

14. Гра-конструктор домашній театр «Червона Шапочка». Інтернет крамниця «Вуква.ua». URL: <https://knigovo.org.ua/knizhki-dlya-dtey-04-rokv-1634/grakonstruktor-domashny-teatr-chervona-shapochka-3->

[vid-ula-](#)

[18354?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=artistic&gad_source=1&gclid=CjwKCAjwyfe4BhAWEiwAkIL8sBg_GOSz3SsDC8OxZIdk21_azKOubBmLD1THitbOzs2pJeRw9rNC7xoCuOgQAvD_BwE](#)

15. Гребенюк О., Дайнеко М. Формування мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами мнемотехніки. Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації : Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації» (м. Кривий Ріг, 11 - 12 травня 2023 р.). / за заг. ред. О. В. Ковшар, К. Є. Суятинової. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. С. 249-255. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/7768/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BA%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%20%D0%9A%D0%94%D0%9F%D0%A3%2011-12.05.2023.pdf#page=249>

16. Грейліх О. О. Особливості комунікативної спрямованості навчання мовлення дітей дошкільного віку. Актуальні проблеми психології. Том I. Випуск 54. 2019. С. 85-89. URL: http://appsychology.org.ua/data/jrn/v1/i54/APP_V1_I54.pdf#page=85

17. Дерев'яна гра - театр «Хто в будиночках живе?». Інтернет крамниця «Вуква.ua». URL: https://wunderkind-toys.com.ua/dereviana-hra-teatr-khto-v-budynochkakh-zhyve/?utm_source=a5o5_lama&utm_medium=cpc&utm_campaign=cid_21793838326_search&utm_term=&gad_source=1&gclid=CjwKCAjwyfe4BhAWEiwAkIL8sElq1ZbVbFeOS0rSnXLDmK1_nIoSYW2w3fP5EkQcmT7bxw5npvMQHBoCzb8QAvD_BwE

18. Джерджевич С., Джерджевич Л. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку. Education and pedagogical sciences. 2014. № 1. С. 14-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/OsDon_2014_1_3

19. Домашній театр «Ріпка». Інтернет крамниця «Bukva.ua». URL:https://bukva.ua/ua/catalog/browse/4195/1/708557?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwyfe4BhAWEiwAkIL8sB3XrnYGqhCgPIQ_p-Rbe6XEH64mZPVxH96vCqc1z-BziUynj9cruxoCDUMQAvD_BwE
20. Журавльова Л. С., Кучуренко Т. Ю. Вплив усної народної творчості на формування культури мовлення дітей дошкільного віку. Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць / гол. ред. М. І. Степаненко ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2015. Вип. 16. С. 71–76. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/5619/1/Zhuravlova.pdf>
21. Захарченко Віра Григорівна. Формування зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольової гри : автореферат дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 - теорія та історія педагогіки / наук. керівник Артемова Любов Вікторівна; УДПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 1997. 24 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/30645/100313082.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
22. Каталог «Настільний театр для дітей». Платформа «Prom.ua». URL: https://prom.ua/ua/Nastolnyj-teatr-dlya-detej.html?srsltid=AfmBOop0E030PYTVpb_NZmgsxeJsQXVvMqGEbL9HuV2eTznjIE81Lj4X
23. Кобилецька Л. В. Фольклор як чинник формування художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної та початкової освіти. Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич. Видавничий дім «Гельветика», 2021 Вип.41. Т.2. С. 177-182.
24. Кобилецька Л. Малі фольклорні жанри як чинник розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Актуальні питання гуманітарних наук. Випуск 50, 2022. С. 311-315. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/50_2022/50_2022.pdf#page=311

25. Колеснік К., Комарівська, Н. Карук, І. & Пахальчук Н. Розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників засобами театралізації. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. Том 2, Випуск 17. 2022. С. 104–115.
26. Кравченко І.В. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку засобами зображувальної діяльності. Актуальні питання корекційної освіти. Випуск 14. 2019. С. 137-147. URL: <https://doi.org/10.32626/2413-2578.2019-14.137-147>
27. Крутій К. Л. Теорія і практика формування граматично правильного мовлення в дітей дошкільного віку (на матеріалі морфології і словотворення) : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова) / наук. консультант Богущ Алла Михайлівна ; Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Київ, 2005. 440 с. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/42722/Krutii_dis.pdf?sequence=1&isAllowed=y
28. Листопад М.В. Формування комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами гри-драматизації. Педагогічні науки. Том 1 Випуск 77. 2017. С.98-102. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/512/473>
29. Логінова А.В. До проблеми формування мовлення у дітей дошкільного віку (різновікові групи). Сучасне дошкілля у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (2-3 жовтня 2018 р.) / Упорядники І. О. Ніколаєску, Ю. О. Соловей, О. О. Панченко. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2018. С. 53-56. URL: https://doshkilly.at.ua/zbirnik_materialiv_iii_vseukrajinskoji_naukovo-pra.pdf#page=53
30. Настільний театр до казки «Колобок». Інтернет крамниця «Вуква.ua». URL: <https://doshkilnyk.in.ua/product/nastilnyy-teatr-do-kazky->

[kolobok/?attribute_pa_za-typom=elektronnyj-variant&gad_source=1&gclid=CjwKCAjwyfe4BhAWEiwAkIL8sBPD9XVYIWcuePtdFMPbo3jb7goPLYwHOqunuNvjWcEUzaXdJgwNFBoChwQQAxD_BwE](https://kolobok.ua/?attribute_pa_za-typom=elektronnyj-variant&gad_source=1&gclid=CjwKCAjwyfe4BhAWEiwAkIL8sBPD9XVYIWcuePtdFMPbo3jb7goPLYwHOqunuNvjWcEUzaXdJgwNFBoChwQQAxD_BwE)

31. Олексієнко, Ю. О., Гребенюк, О. В. Мовленнєвий розвиток дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності. Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2021» : XXIII Всеукраїнська наукова конференція молодих учених / редкол. : О. В. Черевко (голова) [та ін.]. 2021. С. 491-493. URL: https://eprints.cdu.edu.ua/5192/1/2021_rodzink%D0%B0-491-493.pdf

32. Петруняк О. І. Вплив казки на мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку. Збірник студентських наукових досліджень «Освітній альманах». Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. Вип. 3. 217 с., С. 128. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Osvitniy-al-manakh_-3_2020.pdf#page=128

33. Руденко Юлія. Мовленнєвий розвиток дітей старшого дошкільного віку засобами проєктної діяльності. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022, С. 179-183. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/47_2022/part_4/47-4_2022.pdf#page=179

34. Савінова Н.В. Теоретичні аспекти формування граматичної правильності мовлення у дітей дошкільного віку. Педагогічні науки. Том 1 Випуск 59. 2011. С. 138-144. URL: <file:///C:/Users/%D0%98%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0/Downloads/3768-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-6497-1-10-20190508.pdf>

35. Стародуб Д. В., Чередниченко Н. С. Мовленнєво-ігрова діяльність як засіб розвитку мовлення дітей дошкільного віку. The XII International Scientific and Practical Conference "Youth, education and

science through today's challenges", November 04-06, 2023, Bordeaux, France. 454 p. С. 255-260. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18994/1/YOUTH-EDUCATION-AND-SCIENCE-THROUGH-TODAYS-CHALLENGES.pdf#page=256>

36. Цюпак І.М., Дука І.О. Специфіка розвитку зв'язного мовлення дитини молодшого дошкільного віку ед'ютейнмент технологією. Modern directions of scientific research development: Proceedings of VI International Scientific and Practical Conference, Chicago, USA, 24-26 November 2021. Chicago: BoScience Publisher, 2021. Pp. 442-448. <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/15615/20.%2080%D0%A6%D1%8E%D0%BF%D0%B0%D0%BA.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

37. Цюпак І.М., Колісніченко Т.В. Обґрунтування специфіки мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку у процесі гри Minecraft. Science, innovations and education: problems and prospects. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference, Tokyo, Japan, 10-12 November 2021. Tokyo: CPN Publishing Group, 2021. 2021. Pp. 346-350. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/15613/18.%2078%D0%A6%D1%8E%D0%BF%D0%B0%D0%BA.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

38. Цюпак І.М., Рожанська Л.С. Специфіка розвитку мовлення дитини дошкільного віку засобом Реджіо-педагогіки. Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects: Proceedings of VI International Scientific and Practical Conference, Berlin, Germany, 21-23 November 2021. Berlin: MDPC Publishing, 2021. Pp. 444-450. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/15614/19.%2079%D0%A6%D1%8E%D0%BF%D0%B0%D0%BA.pdf?sequence=1>

39. Цюпак І.М., Хандусенко Н.В. Специфіка активізація словника дитини дошкільного віку засобом гри «Дай відповідь за 5 секунд». International scientific innovations in human life: Proceedings of V

International Scientific and Practical Conference, Manchester, United Kingdom, 17-19 November 2021. Manchester: Cognum Publishing House, 2021. Pp. 497-502. URL: https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/15616/21.%2081_%D0%A6%D1%8E%D0%BF%D0%B0%D0%BA.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ДОДАТКИ

Додаток А

**Протокол визначення початкового рівня сформованості мовлення
дітей дошкільного віку**

	Високий		Середній		Низький	
	показник	відмітка	показник	відмітка	показник	відмітка
1. Інтерактивна казка з репліками.	Дитина чітко та правильно відповідає на запитання, послідовно викладає події, використовує власні слова, демонструє розуміння сюжету та емоцій персонажів.		Дитина дає загалом правильні відповіді, але іноді заплутується в послідовності або потребує підказок. Використовує прості речення і може частково повторювати слова педагога.		Дитина не розуміє питання або відповідає з труднощами, вказує непослідовно чи не може відтворити основні події. Часто повторює слова педагога або взагалі не формулює відповіді.	
2. Закінчи історію.	Дитина придумує логічне та цікаве завершення, використовує повні речення та правильно побудовані, демонструє креативність та логічну послідовність подій.		Дитина завершує історію з допомогою педагога, її завершення зрозуміле, але може містити деякі нелогічні моменти. Використовує прості речення, креативність проявляє частково		Дитина не може продовжити або закінчити історію, потребує значної допомоги. Її розповідь непослідовна або обмежується декількома словами чи жестами.	
3. Хто що сказав?	Дитина легко ідентифікує героїв за їхніми репліками, використовує у відповіді багатий словниковий запас та точні формулювання.		Дитина розуміє репліки, але може плутати героїв або потребувати допомоги. Використовує просту лексику і не завжди повні речення.		Дитина не розпізнає, хто що сказав, або потребує значної допомоги. Її відповіді дуже короткі та не завжди змістовні.	
4. Склади розповідь за картинками.	Дитина послідовно описує всі картинки, чітко формулює зв'язну розповідь, вказує на деталі, використовує правильну послідовність.		Дитина описує картинку з деякими порушеннями послідовності, пропускає деякі деталі. Потребує допомоги для побудови зв'язної розповіді.		Дитина не може послідовно описати картинку, вказує на окремі деталі без зв'язку між ними або відповідає дуже коротко	

Казки та оповідання які легко адаптувати для настільного театру

Кицька

Мета: закріплювати вміння передавати діалог дієвих осіб.

Словник: млин, кицька, житечко, молоти, дукати.

Матеріал: настільний театр: зображення кицьки та господині.

Хід гри. Вихователь за допомогою настільного театру робить невелику інсценівку: будиночок, господиня, киця.

Текст: "В одному будинку жила собі господиня і була в неї маленька киця. Киця любила грати на подвір'ї, у садочку, часто бігала в лісок. Одного дня кицька довго не поверталася. Господиня захвилювалась і розпочала пошуки, та все даремно, кицьки ніде не було. Аж ось у вечері приходить кицька. Господиня запитує:

- Де ти, кицько, ходила?
- У млині сиділа.
- Що там кицько, робила?
- Житечко молола.
- Що ти, кицько, заробила?
- Шапочку дукатів.
- Що ти, кицько, купила?
- Бубликів багато.
- З ким ти бублики поїла?
- З гостями у свято. Няв-няв".

Вихователь пропонує дітям самим проінсценувати за допомогою настільного театру. За бажанням діти грають у "кицьку" самостійно, виконуючи взяті на себе ролі без настільного театру. Пропонується створювати імпровізовані діалоги.

Редька

Мета: закріплювати навички діалогічного мовлення. Вправлятися

у вживанні наказової та окличної форм дієслова.

Словник: редька, посади, посапай, підгорни, прополи.

Матеріали: картинка із зображенням редьки та серія картинок із зображенням процесу вирощування редьки, персонаж з атрибутами для імітації дій.

Хід заняття. Вихователь: Діти, послухайте, що я вам розповім. "Жила-була баба, дуже розумна і працююча. А сусідка її була дуже лінива. Вона нічого не робила, а лише просила все в баби. І вирішила баба привчити сусідку до праці. Одного разу приходять сусідка і просять:

- Бабо, дай редьки!
- Скопай свою редьку (Сусідка скопала).
- Бабо, дай редьки!
- Посади собі (садить).
- Бабо, дай редьки!
- Підгорни собі (Підгортає).
- Бабо, дай редьки! Пропали собі (Прополює).
- Бабо, дай редьки!
- Вирви собі.

Так, сусідка обробила свою грядку і виростила редьку.

Вихователь пропонує дітям самостійно відтворити завдання, які давала баба за допомогою серії картинок (прикріплюються на фланелеграф). Якщо діти правильно визначають, то поряд з'являється наступна картинка із іншими завданнями. Після цього дітям пропонується пограти в цю гру.

Ходить гарбуз

Мета: закріплення діалогічних умінь у дітей.

Словник: гарбуз, диня, морквиця, біб.

Матеріал: атрибути овочів.

Хід заняття. Вихователь розповідає:

- На одному городі росло багато овочів і фруктів. Це була велика і дружна сім'я. Ось і вирішив гарбуз обійти всіх родичів, подивитись, як вони живуть та що роблять.

Гра проводиться у вигляді інсценівки, в якій беруть участь: гарбуз, диня, 3 огірочки, морквиця, 3 бурячки, бараболя, квасоля, біб. Слова ведучого спочатку виконує вихователь. Ролі овочів розподіляють між дітьми.

Пояснюють, що на кожне запитання гарбуза ті, до кого звертаються, повинні відповісти: "Ще живі, ще здорові всі родичі гарбузові". А гарбуз повинен запитати: "Ой чи живі, чи здорові всі родичі гарбузові?". Старий біб відповідає не так, як інші. "Я здержав увесь рід. Ой, ти гарбуз, ти перистий, із чим тебе будем їсти? На це гарбуз відповідає: "Миску пшена, кусок сала - ось до мене вся приправа".

Вихователь пояснює зміст слів "своjak", "господиня", "рід", "здержав", "перистий", "приправа". Стежить, щоб діти відповідали вчасно, користувалися відповідною мімікою і жестами. Всі "овочі" своїм виглядом і поведінкою повинні підкреслювати, що вони живі і здорові. Крім того потрібно підкреслити особливості свого "овочі": диня товста та поважна, огірочки маленькі і веселі тощо. Вихователь пропонує дітям за бажанням змінювати репліки, не відходячи від змісту гри.

Хід гри. Діти обирають собі назву городини, яка згадується в пісні ("диня", "огірки", "буряк" тощо.), а одна з гурту стає за "гарбуза". Співаючи пісню, діти поволі виступають з гурту. Спочатку "гарбуз" підходить до "дині", а потім до "огірків", "буряків" тощо, доки не обійде всіх. Останній стовпчик співають жваво, побравшись за руки і ставши в коло, а "гарбуз" усередині пританцьовує.

Ходить гарбуз по городу, 1

Питається свого роду: 1 Двічі

"А чи живі, чи здорові 1

Всі родичі гарбузові?" 1

Обізвалась жовта диня, 1
 Гарбузова господиня: 1 Двічі
 "Іще живі, ще здорові 1
 Всі родичі гарбузові". 1

Обізвались огірочки, 1
 Гарбузові сини й дочки: 1 Двічі
 "Іще живі, ще здорові 1
 Всі родичі гарбузові". 1

Обізвались буряки, 1
 Гарбузові свояки: 1 Двічі
 "Іще живі, ще здорові 1
 Всі родичі гарбузові". 1

Обізвалась бараболя, 1
 А за нею і квасоля: 1 Двічі
 "Іще живі, ще здорові 1
 Всі родичі гарбузові". 1

Обізвалась морквиця, 1
 Гарбузова сестриця: 1 Двічі
 "Іще живі, ще здорові 1
 Всі родичі гарбузові". 1

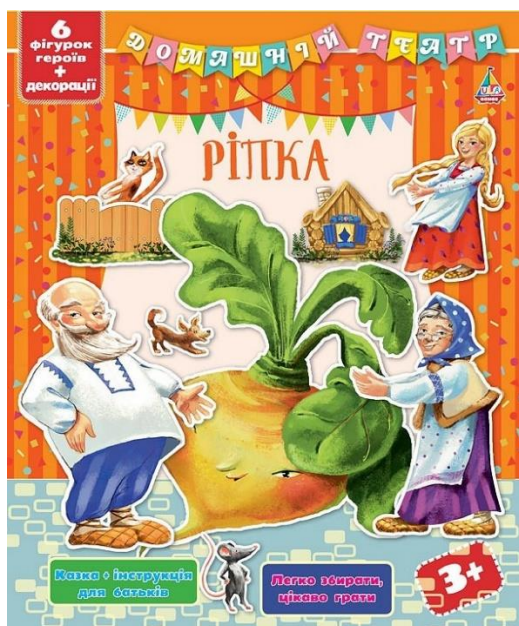
Обізвався старий біб: 1
 "Я здержав увесь рід! 1 Двічі
 Іще живі, ще здорові 1
 Всі родичі гарбузові". 1

"Ой ти гарбуз, ти перістий 1
 Із чим тебе будем їсти?" 1 Двічі
 "Миску пшона, шматок сала, 1
 От до мене вся приправа". 1

**Перелік казок з розробленим методичним інструментарієм, що
доступні у продажу**

Домашній театр «Ріпка». Інтернет крамниця «Bukva.ua»

https://bukva.ua/ua/catalog/browse/4195/1/708557?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwyfe4BhAWEiwAkIL8sB3XrnYGqhCgPIQ_p-Rbe6XEH64mZPVxH96vCqc1z-BziUynj9cruxoCDUMQAvD_BwE

Опис:

З неймовірною грою-конструктором «Ріпка» ваш малюк влаштує справжній домашній театр! Він зможе ознайомитися з казкою та влаштувати виставу на власний смак. Ця гра допоможе дитині:

- розвинути художні здібності та уяву;
- покращити дрібну моторику пальців;
- навчитися виступати перед публікою.

Комплект містить: велике ігрове поле (42x51 см), 6 фігурок персонажів та декорації до казки. Усередині також є текст казки та інструкція.

Вистави в домашньому театрі позитивно впливають на мовлення та пам'ять дитини, її комунікативні навички, поширюють словниковий запас. А спілкуючись з іншими учасниками гри, дитина звикає до

конструктивного діалогу та спільної роботи.

Гра-конструктор домашній театр «Червона Шапочка». Інтернет крамниця «Bukva.ua». https://knigovo.org.ua/knizhki-dlya-dtey-04-rokv-1634/grakonstruktor-domashny-teatr-chervona-shapochka-3-vid-ula-18354?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=artistic&gad_source=1&gclid=CjwKCAjwyfe4BhAWEiwAkIL8sBg_GOSz3SsDC8OxZIdk21_azKOubBmLD1THitbOzs2pJeRw9rNC7xoCuOgQAvD_BwE

З неймовірною грою-конструктором Червона Шапочка ваш малюк влаштує справжній домашній театр! Він зможе ознайомитися з казкою та влаштувати виставу на власний смак. Ця гра допоможе дитині:

- розвинути художні здібності та уяву;
- покращити дрібну моторику пальців;
- навчитися виступати перед публікою.

Комплект містить: велике ігрове поле 42x51 см, 5 фігурок персонажів та декорації до казки. Усередині також є текст казки та інструкція. Вистави в домашньому театрі позитивно впливають на мовлення та пам'ять дитини, її комунікативні навички, поширюють словниковий запас. А спілкуючись з іншими учасниками гри, дитина звикає до конструктивного діалогу та спільної роботи.

Дерев'яна гра - театр «Хто в будиночках живе?». Інтернет крамниця «Вуква.ua». https://wunderkind-toys.com.ua/dereviana-hra-teatr-khto-v-budynochkakh-zhyve/?utm_source=a5o5_lama&utm_medium=cpc&utm_campaign=cid_217_93838326_search&utm_term=&gad_source=1&gclid=CjwKCAjwyfe4BhAWEiwAkIL8sElq1ZbVbFeOS0rSnXLDmKl_nIoSYW2w3fP5EkQcmT7bxw5npvMQHBoCbz8QAvD_BwE

Опис

Вашій увазі досить універсальна гра, адже з фігурками будиночків і тваринок можна грати як за інструкцією, так і комбінуючи з дерев'яними фігурками ігор "Ліс", "Ферма", "Містечко", "Моя сім'я"

До набору гри входять:

- 4 будинка(синій, зелений, жовтий, червоний)
- 4 квітника
- 4 тваринки
- Дерево, Ялинка
- 8 двосторонніх карток зі зразками

Гра настільна Академія розвитку «Магнітний театр Колобок».

Інтернет крамниця «Bukva.ua». https://midvana.com.ua/hr-hra-nastilna-akademii-rozvytku-mahnitnyi-teatr-kolobok-3206-30-ukr-20-vladi-toys/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwyfe4BhAWEiwAkIL8sJz8e8OTdUwt11BRCtl6qR-ALieWbD11nlu03d2o6nnMgm3xKLgkghoCmjgQAvD_BwE

Настільний театр до казки «Колобок». Інтернет крамниця «Bukva.ua». https://doshkilnyk.in.ua/product/nastilnyy-teatr-do-kazky-kolobok/?attribute_pa_zatypom=elektronnyj-variant&gad_source=1&gclid=CjwKCAjwyfe4BhAWEiwAkIL8sBPD9XVYIWcuePtdFMPbo3jb7goPLYwHOqunuNvjWcEUzaXdJgwNFBoChwQQAvD_BwE

Опис:

Містить двосторонні картинки із зображенням персонажів, ширму, що складається з двох аркушів, декорації (ялинка, куц), титульний аркуш та текст казки.

Влаштуйте театральну виставу за допомогою шаблонів з сайту Виховуємо та навчаємо. Театральна вистава забезпечує виховання різних

почуттів дітей, розвиток творчості, пам'яті, мовлення, вміння координувати рухи рук та пізнання дійсності.

Робота виконана у високій якості, тому після роздрукування, навіть у форматі А3 залишається чіткою та яскравою.

Каталог «Настільний театр для дітей». Платформа «Prom.ua».
https://prom.ua/ua/Nastolnyj-teatr-dlya-detej.html?srsIid=AfmBOop0E030PYTVpb_NZmgsxeJsQXVvMqGEBL9HuV2eTznjIE81Lj4X

